

RECENZIE CARTE

Dr. Florin C. STAN*

Alfred H. Moses, *Jurnal de București. Drumul României de la întuneric la lumină. Memoriile unui ambasador american*, București, Editura Art, 2019, 480 p.

La numai un an de la apariția lucrării în limba engleză (*Bucharest Diary: Romanian's Journey from Darkness to Light*, The Brookings Institution Press, Washington, DC, 2018)¹, titlul volumului fostului ambasador al Statelor Unite la București a văzut lumina tiparului în limba română, în traducerea ireproșabilă a lui Andrei Dósa².

Notăm că atât coperta ediției americane, cât și cea publicată în România reproduc aceeași imagine dominată de profilul fostei Case a Poporului (în prezent Palatul Parlamentului), „o monstruoasă arhitectură semănând cu un tort de

* Consilier relații I, Unitatea Arhive Diplomatice, Ministerul Afacerilor Externe; email: florinstan2011@yahoo.ro

¹ Volumul a fost lansat pe 22 octombrie 2018 la *The Museum of the Jewish People at Beit Hatfutsot* din Tel Aviv.

² În România, cartea a fost lansată pe 20 februarie 2020 în cadrul unei conferințe organizate în cadrul Muzeului Municipiului București, autorul fiind prezent în dialog cu prof. Liviu Rotman.

nuntă deformat”, după aprecierea autorului (p. 229). În plan apropiat, intervenția la un automobil (marca Volkswagen Dasher, model 1973, care a circulat pe piața americană) a cărei defecțiune a surprins șoferul chiar în dreptul edificiului, pare să transmită cititorului starea de fapt a unei țări aflate pe drumul anevoios dintre două epoci.

Autorul, cunoscut avocat american, cu un parcurs profesional apreciat în lumea diplomatică și la vârful politicii Statelor Unite (consilier special al președintelui Jimmy Carter, în 1980-1981, ambasador la București, între 1994 și 1997³, trimis special al președintelui Bill Clinton pentru conflictul din Cipru, în perioada 1999-2001) are toate datele ca titlul publicat să devină un adevărat *bestseller*.

Oricum, interesul celor preocupați de istoria relațiilor bilaterale româno-americe este major, având în vedere poziția lui Alfred H. Moses de ambasador extraordinar și plenipotențiar al Statelor Unite la București, într-o perioadă cheie pentru angajarea României pe traseul euroatlantic binecunoscut.

Cuvântul-înainte (p. 17-20) este semnat de Christopher Van Hollen, senator democrat de Maryland, copreședinte al Serviciilor Diplomatice Caucus și membru al Subcomisiei Operațiunilor Străine din cadrul Comitetului pentru Fonduri al Senatului american. Acesta remarcă „reputația pe deplin meritată” (p. 18) a fostului ambasador, volumul oferind celor ce studiază arta guvernării americane „o lecție excelentă asupra felului în care șeful unei misiuni diplomatice își urmărește agenda” (p. 19). După cum subliniază Van Hollen, lecția majoră a cărții reprezintă „un *memento* puternic în legătură cu ceea ce Statele Unite și partenerii săi pot întreprinde pentru a promova democrația și reformele pieței, atunci când se dedică acestei cauze” (p. 20).

Specialistul sau cititorul obișnuit este încurajat spre lectură și prin cuvintele lui Strobe Talbott, secretar de stat adjunct al Statelor Unite în perioada 1994-2001, care subliniază că volumul „este o carte care trebuie neapărat citită de cei interesați de politica externă a Statelor Unite la cel mai înalt nivel” (apreciere reținută pe prima manșetă a supracoperții).

Rolul de reprezentant al diplomației americane la București este asumat de către autor încă de la început, prin însăși formula dedicației: „*Pentru femeile și bărbații din Serviciul Diplomatic al Statelor Unite*”.

Așadar, cartea are cele mai bune recomandări pentru a trezi nu doar interesul specialiștilor (diplomați, cercetători, istorici), ci și al publicului larg, informațiile vehiculate venind din partea unei personalități implicate direct în contacte politice la cel mai înalt nivel, în interesul angajării României pe drumul democrației și reconstrucției, încă din anii '70, mai ales că, așa cum notează Moses în *Preambul*, „recuperarea continuă” (p. 14).

³ Misiunea diplomatică la București s-a desfășurat între 14 decembrie 1994 și 11 august 1997. *Lista corpului diplomatic*, Ministerul Afacerilor Externe. Direcția Protocol, București, 1995, p. 159. *Lista corpului diplomatic*, Ministerul Afacerilor Externe. Direcția Protocol, București, 1997, p. 166.

Nu lipsit de interes este să menționăm faptul că de „verificarea datelor pe partea românească” s-a ocupat cunoscutul diplomat Sorin Ducaru, prieten al autorului (p. 15).

Concepută în patru părți (I. *Cum am făcut cunoștință cu România*; II. *România se străduiește din răzputeri*; III. *Democrația românească în acțiune*; IV. *Schimbarea gărzii în România*), cuprinzând în partea finală un necesar glosar de nume și locuri, precum și un indice de nume și tematic, Alfred H. Moses conduce mai întâi lectorul prin răceala imprimată de specificul statului totalitar, cunoscând realitățile României socialiste în urma unor vizite efectuate la București în calitate de reprezentant al Comitetului Evreiesc American (în 1976, 1978, 1980, 1983, 1984, 1986), acesta ajungând „persoana de contact în Statele Unite pentru emigrarea evreilor români” (p. 37).

Aici intervine și primul punct sensibil al dezvoltărilor, bibliografia temei înregistrând acest fenomen drept o adevărată „vânzare a evreilor”⁴. Moses dezvăluie că în acel moment nu știa că guvernul israelian „plătea României o sumă fixă pentru fiecare evreu căruia i se permitea să emigreze în Israel” (p. 37), în pofida unor întâlniri cu oficiali ai statului israelian. „Îi condamn pe israelieni la fel de mult ca pe Ceaușescu – subliniază Moses – în primul rând pentru că nu mi-au spus și, în al doilea rând, pentru că au plătit o răscumpărare degeaba. Grupul nostru din Statele Unite avea puterea de a-i scoate pe evrei din România și a și făcut-o. Pârghia noastră era statutul comercial de națiune cea mai favorizată acordat României, care era adus în discuție în fiecare an pentru reînnoire în Congres” (p. 38).

Deși, așa cum se menționează la p. 39, din perspectiva Washingtonului, clauza era o „recompensă” pentru neaderarea României la politica Moscovei, este subliniat totodată faptul că „reînnoirea anuală a clauzei n-a fost niciodată floare la ureche, iar fără sprijin evreiesc, rezultatul ar fi fost diferit” (p. 40). Faptul este dovedit de orice documentare asupra problematicii⁵.

Între realizările lui Alfred H. Moses, din perioada în care vizita România în calitate de reprezentant al Comitetului Evreiesc American, se înscrie convingerea dictatorului român de a schimba procedura în ceea ce privește emigrarea evreilor,

⁴ Radu Ioanid, *Securitatea și vânzarea evreilor. Istoria acordurilor secrete dintre România și Israel*, Iași, Polirom, 2015. A. H. Moses menționează că a aflat despre această realitate chiar din titlul publicat de R. Ioanid în calitate de responsabil al Diviziei arhivelor de la *United States Holocaust Memorial Museum* din Washington. Despre plata unor sume de bani în schimbul emigrării evreilor s-a aflat însă imediat după prăbușirea regimului totalitar din România. Vezi știrea preluată de ROMPRES la 17 ianuarie 1990 de la Agenția kuveitiană KUNA sub titlul „Israelul a plătit milioane de dolari pentru «răscumpărarea» evreilor din România”. Florin C. Stan, *România-Israel. Relații bilaterale (1948-1991)*, București, Argonaut, 2016, p. 449-450. La nivelul deciziei părții române, „afacerea evrei contra marfă” fusese transmisă Direcției de Informații Externe a Securității”. Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport final*, editori: Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrinu, Cristian Vasile, București, Humanitas, 2007, p. 389.

⁵ Un singur exemplu: la 23 aprilie 1981 șeful statului român mulțumea președintelui Bnai Brith, Jack Spitzer, pentru activitatea în problema acordării clauzei națiunii celei mai favorizate pentru România. ANIC, fond CC al PCR – Secția Relații Externe, dosar nr. 166/1979, f. 9 v.